

Skolverket

***Forskningen i Skolan/
Skolan i Forskningen***

Ett möte på lika villkor

**Dokumentation från
forsknings Symposium i Karlstad**

1 oktober 1998

Annika Andræ Thelin (red.)

December 1998

Skolverket

106 20 Stockholm
Tel: 08-723 32 00. Fax: 08-24 44 20.
E-post: skolverket@skolverket.se

Skolverket

*Forskningen i Skolan/
Skolan i Forskningen*

Ett möte på lika villkor

**Dokumentation från
forskningssymposium i Karlstad
1 oktober 1998**

Annika Andræ Thelin (red.)

December 1998

Beställningsadress:
Skolverket
106 20 Stockholm

Tel. 08-723 30 00
Fax. 08-24 44 20
E-postadress: skolverket@skolverket.se

ISBN 91-89313-20-8

Omslagsfoto: Värmlands turistråd.
Tryck: Spånga Tryckeri AB. 1999.

FÖRORD

För att stimulera att mötesplatser och arenor för diskussion om forskning, forskningsresultat och forskningsanvändning växer fram arrangerar Skolverket ett antal symposier om skolforskning och användningen av skolforskning. Nyttan av skolforskning är en viktig del av Skolverkets forskningsprogram och kommer att markeras genom att åtta regionala symposier genomförs under perioden 1997 - 1999. Det första ägde rum vid Högskolan i Kalmar den 22 och 23 oktober 1997. Det andra symposium i serien, som nu rapporteras, ägde rum vid Högskolan i Karlstad den 1 oktober 1998.

Syftet är att lärare, skolledare, politiker och tjänstemän i kommunerna, representanter för Skolverkets fältorganisation samt forskare och lärarutbildare från universitet och högskola ska mötas i en diskussion om pågående forsknings- och utvecklingsarbete och om hur samverkan och samordning i fortsättningen kan komma igång, stimuleras och stödjas.

Syftet är också att stimulera samverkan och samarbete när det gäller stöd till forskningsinformation och forskningsanvändning på regional och lokal nivå mellan Skolverkets fältorganisation, lokala representanter för Svenska kommunförbundet, Läraförbundet och Lärarnas Riksförbund samt universitet/högskola.

Symposierna planeras och genomförs inom Skolverkets projekt *Forskningsnyttjande och forskningsanvändning. Samverkan kring forskning om och i skolan - en mötesplats för kunskaps- och idéutbyte*. Projektledare är Annika Andræ Thelin som sammanställt dokumentationen och skrivit sammanfattningarna. Föredragshållare ansvarar själva för sina sammanfattningar. Projektet genomförs i samverkan mellan Skolverkets forskningsprogram, fältorganisation och informationsenhet. I arbetet med symposiet i Karlstad har följande personer från Skolverket deltagit, nämligen från Skolverket i Karlstad, enhetschefen Margareta Garpndahl, undervisningsråden Birgitta Hultberg och Asta Modig. Från Skolverket i Skövde, enhetschefen Kjell Hedwall och undervisningsrådet Gunnar Grönqvist samt administratören Hazel Williamson, Stockholm. Från Högskolan i Karlstad medverkade Ingrid Hansson och Birgitta Strömberg med administration. Som referensgrupp vid planeringen och genomförandet har Marianne Wedin och Thord Österberg från Svenska Kommunförbundet, Anna-Lena Lundberg från Läraförbundet och Mats Gudmundsson från Lärarnas Riksförbund fungerat. Parallellt har de anordnat ett antal kontaktmöten för informations- och erfarenhetsutbyte kring forskning om skolan inom sitt projekt Forska om skolan - också i skolan.

Det är Skolverkets förhoppning att symposiet i Karlstad och kommande symposier ska stimulera till ökade kontakter mellan forskningen och vardagsarbetet i och om skolan på olika nivåer, att kontakterna finner nya vägar och att det gemensamma arbetet mynnar ut i en större ömsesidig förståelse och ett bättre samarbete mellan forskningen och praktiken i skolan.

Stockholm i december 1998

Ulf Lundgren
Generaldirektör

Annika Andræ Thelin
Undervisningsråd

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
VÄLKOMMEN TILL HÖGSKOLAN I KARLSTAD	3
BITR. PROFESSOR MATS DAHLKVIST, HÖGSKOLAN I KARLSTAD	3
UNDERVISNINGSRÅDET ANNIKA ANDRAE THELIN, SKOLVERKET	4
ORGANISATIONSIDENTITET OCH HANDLING – PÅ VÄG MOT EN HELHETSSYN PÅ FÖRÄNDRING I SKOLAN	5
ULRIKA TILLBERG, HANDELSHÖGSKOLAN, STOCKHOLM	5
FÖRÄLDRAR – EN NY AKTÖR I STYRNINGEN AV SKOLAN	6
INGRID JÖNSSON, INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI, LUNDS UNIVERSITET	6
EU – SKOLDATANÄT, SVENSKA SKOLDATANÄTET, ”SKOLVERKETS FORSKNINGSBIBLIOTEK”	7
BENNY REGNÉR OCH JOHAN GROTH, SKOLVERKET ,.....	7
UTMANANDE ELLER UTMANAT LEDARSKAP. REKTOR, ORGANISATION OCH FÖRÄNDRAT UNDERVISNINGSMÖNSTER I GYMNASIESKOLAN	8
HANS-ÅKE SCHERP, INSTITUTIONEN FÖR UTBILDNINGSVETENSKAP, HÖGSKOLAN I KARLSTAD	8
HANS AXELSSON, TINGVALLAGYMNASIET, KARLSTAD.....	12
PANELDISKUSSION	14
OM FORSKNINGSSAMARBETETS VÄRDE OCH MÖJLIGHETER	14
INLEDNING: FORSKNINGENS BETYDELSE FÖR SKOGSINDUSTRIEN	14
LENNART GEDDA, STORA CORPORATE RESEARCH/SKOGINDUSTRIELLT CENTRUM.....	14
PANELDISKUSSION. EN SAMMANFATTNING.....	16
ANNIKA ANDRAE THELIN, SKOLVERKET	16
AVSLUTNING OCH TACK	18
ANNIKA ANDRAE THELIN, SKOLVERKET	18
BILAGOR	
1. PROGRAMMET	19
2. PRESENTATION AV PERSONER SOM TOG DEL I PANELDISKUSSION.....	23
3. DELTAGARLISTA.....	25

VÄLKOMMEN TILL HÖGSKOLAN I KARLSTAD.

Bitr. professor Mats Dahlkvist vid Högskolan i Karlstad

Bitr. professor Mats Dahlkvist vid Högskolan i Karlstad hälsade symposiedeltagarna välkomna till Högskolan i Karlstad, som fr.o.m. 1999 är Universitetet i Karlstad. Högskolan i Karlstad har under 1990-talet utvecklats från att ha varit en filial till Universitetet i Göteborg till ett självständigt universitet med drygt 10 000 studerande och mer än 600 anställda.

Utbildning bedrivs inom fem breda basområden, nämligen humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap, teknik och vård. Högskolan har lyft fram några områden som ska utvecklas och förstärkas, nämligen lärarutbildning, utbildning relaterad till skogsindustrin, utbildningar för tjänstesektorn (innovations- och entreprenörutbildningar, turism- och kulturutbildningar), utbildningar inom informationsteknologi och media samt utbildningar för vård och omsorg.

Forskarutbildning bedrivs vid Högskolan i Karlstad genom samarbete med universitet och tekniska högskolor i Göteborg. De forskarstuderande i Karlstad är inskrivna vid dessa högskolor, men genomför en hel del av sin utbildning vid Högskolan i Karlstad. Många av dem har sin handledare bland lärarna i Karlstad. De deltar i kurser som anordnas inom Högskolan. De skriver sin avhandling vid Högskolan. 1997 fanns 169 forskarstuderande med sin bas vid Högskolan. De finns inom många ämnesområden och ökar snabbt. Ämnesbaserad forskning, flervetenskaplig forskning, forskning om skolan och barn, skogsindustriell forskning, arbetsliv-tjänster-turism, miljö, kommunikation, hälsovetenskap, regionalvetenskap samt genusvetenskap kan nämnas.

Högskolan satsar på betydande självständighet i grundutbildning, forskarutbildning och forskning. Högskolans vision är att skapa ett öppet universitet med stark närvaro i regionen. En öppenhet för studenternas önskan att skapa sina utbildningar efter egna intressen och behov. En öppenhet för samhället och näringslivets problem. En öppenhet för arbete över traditionella ämnesgränser. En öppenhet för att föra vidare goda akademiska traditioner.

Som ett led i denna vision och för att förverkliga den känns det bra att befästa samarbetet med Skolverket i Karlstad och Skövde genom att vi tillsammans arrangerar detta symposium om möten mellan skolan och forskningen. Högskolan hoppas på ett fortsatt gott samarbete i dessa frågor.

Härmed hälsar jag er alla varmt välkomna till Högskolan i Karlstad och hoppas att vi får en bra dag.

Undervisningsrådet Annika Andrae Thelin, Skolverket

Jag visste inte att jag kunde så mycket om skolan." Detta sa Stina Berminge, folkskollärrarinna och 85 år gammal 1990, när jag intervjuade henne inom ett forskningsprojekt under 1980-talet. Våra samtal byggde på möten mellan henne och mig vid flera tillfällen. Många koppar kaffe och hembakade bullar förgyllde våra samtal. Det här är en mening som jag burit med mig sedan dess.

Andra lärarröster som mött mig under de år jag arbetat med Skolverkets forskningsanslag kan sammanfattas i följande: *Jag använder inte forskningsresultat. Det forskare skriver är svårt att förstå. Det de säger visste jag redan. "*

Samtidigt ligger det så att säga i tiden i dag att sträva efter, att forskningen ska bli använd på ett bättre sätt. Det krävs också att den ska bli mer lättillgänglig.

Vad var det i samtalen mellan den gamla lärarinnan och mig som gjorde, att vi båda lärde av varandra och delade med oss av vår kunskap till varandra? Jag tror, att det bl.a. berodde på att vi under en längre tid kunde föra ett samtal på lika villkor, som byggde på förtroende och respekt för varandras kunnande.

Tack vare senare års forskning om forskningsanvändning har vi lärt oss, att forskningsanvändning är en process som växer fram. Möten, dialogen och det goda samtalet är viktigt. Det krävs tydlighet, ett uttryckt användarbehov och en mottagarberedskap. Kanaler för detta behöver byggas upp och etableras.

För att åstadkomma detta behöver man skapa mötesplatser för kommunikation om forskning och forskningsresultat. Vidare kan nätverk, som omfattar både forskare och yrkesverksamma praktiker/användare, ge möjlighet till diskussion om forskningsbaserad och erfarenhetsbaserad kunskap. Forskningsöversikter och databaser kan skapa överblick. Tidskrifter, nyhetsbrev o dyl. kan fungera som stöd för utvecklingen. Pedagogiska Magasinet, som Lärarförbundet ger ut, är ett utmärkt exempel på detta.

Därför har Skolverket tagit initiativ till att arrangera ett antal forskningssymposier på olika orter i Sverige med Skolverkets fältenheter som bas och i samarbete med närmaste högskola eller universitet. Syftet är att skapa tillfällen för möten och nätverk för samtal att utvecklas mellan forskare och yrkesverksamma i skolan.

Det är Skolverkets förhoppning, att dessa symposier ska vara början till att ett ökat samarbete växer fram om skolforskning, utvecklingsarbete och förändring och att olika aktiviteter utkristalliseras som ringar på vatten i framtiden.

Med de här inledande orden får jag tillsammans med Margareta Garpandal, enhetschef för Skolverket i Karlstad, och Kjell Hedvall, enhetschef för Skolverket i Skövde, på Skolverkets vägnar hälsa er alla varmt välkomna till Karlstadsymposiet. Jag hoppas att vi får en stimulerade dag tillsammans.

ORGANISATIONSIDENTITET OCH HANDLING – PÅ VÄG MOT EN HELHETSSYN PÅ FÖRÄNDRING I SKOLAN

Ulrika Tillberg, Handelshögskolan, Stockholm

Föredrag vid Skolverkets symposium i Karlstad den 1 oktober 1998 baserat på kapitlet "Organisationsidentitet och handling - på väg mot en helhetssyn på förändring i skolan" i skoltantologin " EN FRIARE SKOLA -Perspektiv på den lokala skolans styrning, organisation och ledning." med Lindqvist L., Löwstedt J. och Thorper U. redaktörer och utgiven av Liber Förlag

Sammanfattning

Grundskolan i Sverige är sedan en tid i fokus för mycken uppmärksamhet och diskussion. Många uttalar sig enigt om att skolan är utsatt för nya krav och att förutsättningarna inte är desamma som tidigare.

Jag argumenterar för att det idag går att urskilja två motstående berättelser om vad som utmärker skolverksamhet. En berättelse, som närmast blivit en sannsaga, innehåller ord som traditionell, konservativ och stabil. Under skolans långa historia har inte mycket förändring skett, centrala styrintentioner till trots. Att detta är ett problem och en dysfunktion i skolsystemet är en slutsats. Skolans identitet ifrågasätts härmed och det finns behov av att förändra och förnya denna. En alternativ berättelse är den av en skola stadd i förändring. Den baserar sig på närmare betraktelser av enskilda skolor där lärare och elever arbetar i nya grupperingar, ledningsorganisationer formas och omformas, arbetsuppgifter och ansvar fördelas på nya sätt etc.

Bilden av huruvida förändring är myt eller verklighet i skolan är alltså motsägelsefull. Detta kapitel diskuterar vad som driver respektive motverkar förändringsprocesser i en lokal skola. Logiken i den tolkningsprocess som pågår lokalt i förhållande till diskussionerna om skolan, belyses med hjälp av begreppet (organisations)identitet. I studien används begreppet sediment i organisationen för de värderingar, handlingar och arbetssätt som är djupt rotade och förgivettagna. Samtidigt kan man se tecken på att dessa sediment eroderar, d.v.s. börjar luckras upp. Studien ger ledtrådar till att förstå förändring i skolan och den roll som (organisations)identitet har i förändringsprocesser.

FÖRÄLDRAR – EN NY AKTÖR I STYRNINGEN AV SKOLAN

Ingrid Jönsson, Institutionen för sociologi, Lunds universitet.

Sammanfattning.

Föräldrainsflytande diskuteras utifrån ett lednings- och styrningsperspektiv i förhållande till en central målsättning för den svenska skolan, nämligen likvärdig utbildning. Det formella föräldrainsflytandet har hittills på nationell och kommunal nivå utövats i egenskap av medborgare genom deltagande i allmänna val, på familje- och individnivå i egenskap av föräldrar medan inflytande på skolnivå ej varit stort för varken medborgare eller föräldrar. Föräldrarnas roll i den svenska skolan har under efterkrigstiden utvecklats från mottagare av information, till samverkan/medverkan. Genom försöksverksamheten med lokala styrelser får föräldrar för första gången formell beslutanderätt över den lokala skolenheten. Förändringarna ska ses i förhållande till den allmänna samhällsutvecklingen som påverkar situationen i skolan. Bl.a. ökad utbildningsnivå, förändrade relationer i arbetslivet och ett utbyggt välfärdssystem påverkar inställningen till offentliga verksamheter. Ett komplexare samhälle försvårar central styrning. Skolan har under efterkrigstiden successivt förändrats från en enhetlig skolorganisation, med detaljreglerade läroplaner och sammanhållna klasser i riktning mot minskad detaljstyrning, decentralisering av beslut från central till lokal nivå, friare sätt att organisera verksamheten i skolan, liksom ökad valfrihet för föräldrar/elever att välja mellan kommunala skolor och fristående skolor. Från och med 90-talet har stora delar av beslutanderätten över skolan flyttats från central nationell nivå till kommunal nivå, statsbidragssystemet har förändrats och kommunerna övertagit ansvaret för skolans personal. Den centrala styrningen sker genom skollag, läroplan och skolförordningar medan styrningen på kommunal och lokal skolnivå sker genom skolplan och arbetsplan. Undersökningar visar dock på allvarliga brister i de sistnämnda styrmedlen. Kommunerna har inte tillräckligt väl utbyggda uppföljnings- och utvärderingssystem. Kritik har riktats mot kommunernas egentillsyn. Det är i detta sammanhang som formellt föräldrainsflytande med beslutanderätt bör problematiseras då målet om en likvärdig utbildning fortfarande är en central målsättning för den svenska skolan.

EU – SKOLDATANÄT, SVENSKA SKOLDATANÄTET, "SKOLVERKETS FORSKNINGSBIBLIOTEK"

Benny Regnéér och Johan Groth, Undervisningsråd, Skolverket,

Det svenska skoldatanätet, det europeiska skoldatanätet och Skolverkets virtuella forskningsbibliotek

Internet har på kort tid gjort sitt intåg i den svenska skolan. Skolverkets arbete med det svenska skoldatanätet har spelat en viktig roll i denna utveckling. Skolverkets arbete kännetecknas av att det är innehållsdrivet. Detta innebär att Skolverket arbetar genom att via goda exempel, information och olika projekt sprida kunskap om Internet som pedagogiskt verktyg. Varje skola kan sedan utifrån sina förutsättningar och behov besluta hur man vill dra nytta av den nya tekniken. Skoldatanätet består idag dels av ett antal tjänster på Internet, dels av en fortlöpande process där olika projekt, aktiviteter och samarbeten genomförs i en samverkan mellan skolor, högskolor, myndigheter och näringsliv.

Det europeiska skoldatanätet (EUN) är, på sitt sätt, en utvidgning av idéerna med det svenska skoldatanätet. På europeisk bas ska en infrastruktur för kommunikation och informationsutbyte byggas upp. Liksom i det svenska fallet kommer arbetet att bedrivas enligt den innehållsdrivna metoden. Redan idag finns ett antal tjänster och många skolor i Europa medverkar i olika projekt.

Utvecklingen av Internet och andra delar av den moderna informationstekniken (IT) ger nya möjligheter att hitta, sammanställa, presentera och sprida information och kan därför bidra till att synliggöra den pedagogiska forskningen. IT kan även bidra till en ökad förståelse av informationen genom möjligheter till "möten" och "samtal" med experter, institutioner och andra intresserade av frågan.

Erfarenheter från tidigare IT-projekt (Det svenska Skoldatanätet, Musiknet, IKON m.fl.) visar att Internet kan fungera som ett forum för informationsutbyte och kommunikation. Chat, mailinglistor, "fråga en expert", nyhetsbrev etc. är välfungerande tjänster.

Med Internet som teknisk infrastruktur kan Skolverket skapa ett virtuellt forskningsbibliotek. Biblioteket ska innehålla forskning och forskningsinformation presenterad på ett sätt som gör den lätt att hitta och lätt att förstå. Biblioteket omfattar även ett antal tjänster som hjälper besökarna att förstå och finna adekvata svar på sina frågor.

Bibliotekets målgrupper är personal inom förskola, skola och skolbarnomsorg, föräldrar, elever, forskare, beslutsfattare och tjänstemän, journalister och andra intresserade av pedagogisk forskning.

Skolverkets virtuella forskningsbibliotek består av en "kärna", ett antal tjänster och ett antal samarbeten. Biblioteket förverkligas som en site på World Wide Web.: www.pi.se/gogab

UTMANANDE ELLER UTMANAT LEDARSKAP. REKTOR, ORGANISATION OCH FÖRÄNDRAT UNDERVISNINGSMÖNSTER I GYMNASIESKOLAN

**Hans-Åke Scherp, Institutionen för utbildningsvetenskap,
Högskolan i Karlstad.**

Sammanfattning av avhandlingen "UTMANANDE ELLER UTMANAT LEDARSKAP".

Kraven på reformering av den svenska skolan har på senare tid ökat dramatiskt. En ny läroplan och ett nytt betygssystem har införts. Läroplanen betonar betydelsen av ett varierat arbetssätt och ett tydligt elevinflytande. Ett varierat arbetssätt betyder i praktiken fler och tydligare inslag av elevaktiva arbetssätt eftersom verksamheten vid de flesta skolor, historiskt och för närvarande, domineras av förmedlingspedagogiska arbetssätt.

Skolledarnas betydelse för förverkligandet av förändringar av undervisningsmönster betonas såväl av stat och kommuner som av fackföreningar.

Även om idéerna om undervisning förändrats under seklets gång, har den vardagliga praktiken inte förändrats i takt med dem. Undervisningsmönstret inom skolan har visat sig vara mycket stabilt. Olika förändringsstrategier har använts vid olika reformer. Den tidigare betoningen av den rationella strategin där forskningslösningar skulle spridas ut i skolsystemets perifera delar, har alltmer ersatts av delaktighetsstrategier baserade på lokalt utvecklingsarbete.

Lärares egna föreställningar om vad som karaktäriserar en god undervisning i den verklighet de befinner sig, verkar ha större betydelse för pedagogisk praxis än de forskningsresultat de tagit del av. De egna slutsatserna och lärdomarna om vad som fungerar bra eller dåligt i undervisningen tycks framförallt byggas upp utifrån den egna vardagliga lärargärningen.

Om delaktighetsstrategin ska bli mer framgångsrik än de tidigare använda informationsstrategierna behövs ett ökat kunnande om vad som påverkar lärare att förändra sin syn på lärande och kunskap och sättet att undervisa. Vilka betingelser behöver man skapa på varje enskild skola för att lärares erfarenhetslärande ska kunna leda till ifrågasättande av traditionella föreställningar om vad som är god pedagogik? Vad är det som gör att vissa lärare ändrar sitt sätt att undervisa i riktning mot mer elevaktiva arbetssätt medan andra bibehåller sitt undervisningsmönster?

För att förstå den sista frågan har jag valt att studera betydelsen av skolans lokala organisation samt skolledarskapet för förändring av undervisningsmönster.

Ledarskap och erfarenhetslärande

Ett serviceinriktat ledarskap.

En del skolledare låter erfarenhetslärandet i lärargruppen pågå ostört. Man förlitar sig på att lärarna kommer fram till den mest ändamålsenliga slutsatsen om lärande och om hur utbildningen bör bedrivas. Dessa skolledare ser som sin främsta uppgift att genom stöd och anpassning av organisationen i enlighet med lärarnas önskemål underlätta för dem att förverkliga sina pedagogiska ambitioner. Lärarnas föreställningar ses som färdiga och väl utvecklade.

Ett utmanande ledarskap.

Andra skolledare utmanar lärares reflektioner och slutsatser om lärande och undervisning genom att vara ifrågasättande och hävda andra slutsatser och/eller forskningsresultat som avviker från lärarens förhärskande föreställningar. Utmanandet kan också gälla den egna skolans kultur eller grundidé som utgör den referensram eller värdebas som lärarna utgår ifrån när de drar slutsatser av sina erfarenheter.

Resultat

Förändring av undervisningsmönster.

Studien visar att undervisningsmönstret har förändrats i riktning mot mer elevaktiva arbetssätt, vilket innebär att man i något högre grad tillämpar ett arbetssätt där man knyter an till elevernas erfarenheter och frågor och där eleverna i något högre grad får producera kunskap. Man kan dels konstatera en förändring av undervisningsmönstret på nationell nivå, dels finna en variation i omfattningen av förändring mellan skolor och även mellan ämnen.

Ledarskap, decentralisering och förändring av undervisningsmönster.

I debatten om ledarskap och ledning inom skola framförs både krav på ett tydligare chefskap och att makt ska läggas ut till dem som är närmast ansvariga för en viss verksamhet. Detta kan te sig motsägelsefullt. Decentralisering där "bottom-up"-strategin ersätter "top-down"-strategin ses som ett mer framgångsrikt sätt att åstadkomma skolutveckling. Att bygga upp skolor som lärande organisationer där lärarnas erfarenhetsbaserade kunskaper bättre tas till vara i utvecklingsarbetet ingår som en väsentlig del i denna förändringsstrategi. Förhoppningarna om utvecklingskraften i lärande organisationer och decentraliseringen samt "bottom-up"-strategins effektivitet kan dock visa sig vara överdrivna, åtminstone på kort sikt. Resultaten visar att förändringen av undervisningsmönster är mindre på de skolor där rektor förlitar sig på utvecklingskraften i lärargruppen. Det ledarskap som har den största samvariationen med ett förändrat undervisningsmönster karaktäriseras av tydlighet, handlingskraft, kravställande samt utmaning av lärares föreställningar om lärande. Rektorer på förändringsbenägna skolor initierar i högre grad måldiskussioner och arbetar för att åstadkomma en gemensam pedagogisk inriktning på skolan.

Förändringarna i undervisningsmönster är mindre på de skolor där rektor i högre grad inväntar lärares initiativ till förändringar, är mycket lyhörd gentemot lärarönskemål och förlitar sig på lärarnas bedömningar av hur undervisningen ska skötas.

Om man vill få igång en utvecklingsprocess genom att bygga upp lärande organisationer behöver man se till att även inlärningsmekanismen, d.v.s. utmaningen, byggs

in i organiseringen, för att förhoppningarna om utveckling inte ska komma på skam. Erfarenhetslärande utan utmaningar tenderar att konservera och stabilisera snarare än förändra. Att utmana sina kollegors tänkande är på många skolor ett riskfyllt företag, då det kan leda till att man hamnar utanför det sociala samspelet i gruppen. Följaktligen undviker många lärare att vara utmanande. Decentralisering och lärande organisationer verkar förutsätta ett ledarskap som tydligare synliggör och hävdar den värdegrund som ska utgöra utgångspunkten för det lärande som sker ute i organisationen. Ledarens roll som utmanare blir snarare viktigare vid en decentralisering. Att ersätta "top-down" med "bottom-up" är utifrån konstruktivistiska utgångspunkter en väg som, genom sin ensidighet, kan förväntas vara föga framgångsrik. Förändringskraften ligger enligt konstruktivistisk inläringsteori i utmaningen av den gällande föreställningsvärlden. Skolledar- respektive lärarperspektivet är exempel på perspektivskillnader. Om man som ledare har samma perspektiv som medarbetarna har man mindre att tillföra det som redan finns. Värdefulla perspektivskillnader kan behöva upprätthållas om inte verksamheten ska drabbas av syrebrist och somna in. En ensidig "bottom-up"-strategi riskerar att förstärka den konserverande kraften i erfarenhetslärandet genom att mötena i huvudsak blir bekräftande istället för utmanande. Man kan på det viset bygga upp en organisation som till sin yttre form är förvillande lik en utvecklande och lärande organisation men där man försummat själva kärnan - det utmanande mötet.

Rektorn som konservator eller förändrare.

Rektorer bygger upp organisationer som i första hand understödjer det rådande undervisningsmönstret på skolan. Endast tre av 140 gymnasieskolor hade organisationer som underlättar förverkligandet av elevaktiva arbetssätt.

En tänkbar förklaring är att rektorer inte ser det som nödvändigt eller tillräckligt viktigt att förändra undervisningsmönstret. Rektorer och lärare är, enligt deras egen uppfattning, mycket samsynta i pedagogiska frågor. En annan förklaring kan vara att rektorer saknar kunskap om sambanden mellan organisation och undervisningsmönster, d.v.s. att man mer ser på organisationen som ett sätt att underlätta administrationen, än som ett sätt att underlätta respektive försvåra förverkligandet av bestämda pedagogiska inriktningar. Detta synsätt leder till att man diskuterar och beslutar om organisationen, utan att låta pedagogiska överväganden vara den måttstock mot vilken olika organisatoriska lösningar bedöms.

Rektorer ger dubbla budskap.

Som ledare kan man påverka lärares undervisningsmönster både genom att vid diskussioner utmana lärares tänkande om lärande och genom att förändra de organisatoriska förutsättningarna för undervisningen.

En rektor kan vara utmanande eller serviceinriktad i sin interaktion med medarbetarna och hon kan även organisera skolan så att gällande undervisningsmönster utmanas eller underlättas. Rektorer som i diskussioner utmanar och ifrågasätter skolans traditionella undervisningsmönster samtidigt som de bygger upp en organisation som gynnar förmedlingspedagogik ger dubbla budskap. Genom att bevara en organisation som bidrar till att befästa traditionella föreställningar om god pedagogik försvårar man för lärare som bygger sin undervisning på mer elevaktiva arbetssätt. Det kan vara uttryck för ambitioner att hålla sig väl med alla på skolan när man i ord stödjer de lärare som önskar en förändring mot mer elevaktiva arbetssätt,

samtidigt som man i huvudsak håller fast vid en organisering av verksamheten som förespråkarna av traditionella arbetsätt är nöjda med. Man undviker därmed att utmana de informella ledare som upprätthåller och bevarar det rådande undervisningsmönstret på skolan.

En slutsats av studien är att rektorer försöker påverka undervisningen i riktning mot mer elevaktiva arbetsätt men utan att överge den grundläggande traditionella synen på lärande. Man är därmed i huvudsak systembevarare även om man arbetar med förändring av undervisningsmönster.

Hans Axelsson, Lärare Tingvallagymnasiet, Karlstad

Sammanfattning av diskussionssamtal mellan Hans-Åke Scherp och Hans Axelsson

Scherps avhandling "Utmanande eller utmanat ledarskap" var temat för eftermiddagens första pass. Under de första 20 minuterna redovisade Scherp de viktigaste forskningsresultaten från sin avhandling. Grundtesen är att en rektor, som ifrågasätter traditionell undervisning (=förmedling) och som tydligt markerar vikten av att förändra undervisningen till ett mer elevaktivt arbetssätt bättre uppnår detta mål än en serviceinriktad rektor som är mindre pådrivande i sin ledarroll. Forskningsunderlaget utgjordes av drygt 140 gymnasieskolor. För vidare information av slutsatser ifrån avhandlingen hänvisas till utmärkta sammanfattningar efter varje kapitel.

Undertecknad inbjuden lärare från Tingvallagymnasiet i Karlstad vidgade diskussioner till att gälla rektors betydelse för ett gott arbetsklimate. Det är först när jag trivs med mitt arbete och när jag känner mig respekterad som jag som lärare är trygg nog att både våga och vilja förändra mitt arbete. Att ge uppmuntran och bekräftelse är viktiga inslag i en progressiv ledarstil. Att få vara delaktig och kunna påverka är andra viktiga faktorer som höjer arbetslusten. Rektorns inställning i dessa frågor är en viktig del i ledarskapet.

Samtalet kretsade också kring rektorn som fånge i ett system där de lokala politikerna till stor del bestämmer och Axelsson ifrågasatte tendensen till centralisering av beslut. Risken är uppenbar att rektor tvingas prioritera ekonomiskt ansvar och olika möten på bekostnad av pedagogiskt ledarskap och närvaro bland elever och lärare. Dessutom kan det diskuteras hur många rektorer som tillsätts p.g.a. pedagogiskt intresse och kompetens.

En annan samtalspunkt gällde lägesbeskrivningen. Materialet i handlingen är redan ett antal år gammal och Axelsson hävdade utifrån erfarenhetskunskap, att förändringens vindar blåser starkt mot ett mer elevaktivt arbetssätt. Men det är också så att eleverna efterfrågar variation och genomgångar där läraren strukturerar. Det har t. o. m. gått så långt att elever vill påverka undervisningen till fler lärarledda lektioner! Enligt Scherps forskning är det bara tre gymnasieskolor av de undersökta som lokalmässigt gynnar ett elevaktivt arbetssätt. Trots detta försöker enligt Axelsson många lärare stimulera eleverna till ett undersökande och problemorienterat arbetssätt.

Scherp argumenterade utifrån sin forskning, att även klassrumsmöbleringen gynnar ett visst undervisningsmönster. Står bänkarna gruppvis motverkar de förmedlingspedagogik, men avhandlingen visar på att oftast är bänkarna placerade på traditionellt sätt. Axelsson ansåg att undervisningsmetoder i sig inte självklart måste vara en kvalitetsgaranti, utan att det är ett flertal andra faktorer som till sist skapar kvalitet. Med stort intresse såg han fram emot Scherps fortsatta forskning kring kvalitetsmätning av undervisningen på gymnasiet.

Axelsson berörde också problemet med för stora klasser, som skapar risk för utbränning. Många signaler tyder på att den ökar. Den har också accentuerats av det senaste löneavtalet med personliga löner där många hamnat i en utförsbacke med

låga löneökningar och därmed liten bekräftelse. Vikten av en ambitiös fortbildning för att motverka utbränning betonades av båda i panelen. Dessutom är det av yttersta vikt, att skolan blir en arbetsplats där man kan trivas. Annars försvåras lärarkryteringen ytterligare liksom inte minst avhoppet av nyexaminerade lärare. En vikarieskola kommer aldrig att uppnå läroplanens mål.

Även lärarutbildningen blev debatterad på denna timma. Både Scherp och Axelsson var överens om, att det fanns mycket att göra för att implementera nya forskningsrön i lärarutbildningen. Att göra lärarkandidaterna förtrogna med problemorienterad undervisning i olika former behöver prioriteras liksom en uppvärdering av handledarens utbildningsinsatser. Om möjligt bör lärarkandidaterna få mer tid att pröva varierat undervisningsmönster, det som elever efterfrågar.

Panelsamtalet fördes enligt mitt tycke i en konstruktiv anda och var förhoppningsvis ett passande inslag i en intressant dag kring rektorns roll, elevers lärande och lärarnas yrkesutövning. I den processen kan rektor vara pådrivande, om han/hon stimulerar till en pedagogisk debatt och vinner lärarnas och elevernas förtroende. Den debatten är inte bara viktig för skolpolitiker, skoledare och forskare, utan där är lärare och elever lika viktiga kuggar. Mötet mellan läraren och forskaren var ett praktiskt exempel på mötet mellan forskning och erfarenhetslärande - ett möte som betonades i inledningsanförandet av undervisningsrådet Annika Andrae Thelin från Skolverket

PANELDISKUSSION

Om forskningssamarbetets värde och möjligheter.

Inledning: Forskningens betydelse för skogsindustrin

Lennart Gedda, Stora Corporate Research/Skogindustriellt centrum.

Det värmländska näringslivet har kommit långt i sitt samarbete med Högskolan i Karlstad. Ett ypperligt bevis för det är att Stora Corporate Research bygger en forskningsanläggning för ca 140 anställda mitt emot högskolan, som f ö blir universitet vid årsskiftet. Skogsindustrin har tidigt förstått vikten av ett samarbete med högskolan, och för några år sedan startades ett Skogsindustriellt Centrum i Karlstad. Inriktningen för detta centrum är att i samverkan med industrin bedriva skogsindustriell forskning med tyngdpunkt på utnyttjande av skogsråvaran i starka papper och kartong för förpackningar. Huvudman är Stiftelsen Innova, som har grundats gemensamt mellan företag i Värmland, Högskolan i Karlstad och Samhällsorganisationer som länsstyrelsen, landstinget och Karlstads kommun. Innovas uppgift är att stärka företagets och högskolan konkurrenskraft, driva på samarbetet mellan högskolan, företagen och samhället, samt stimulera kunskapsintensivt och teknikhögt nyföretagande.

Huvudintressenter för det Skogsindustriella centrum är förutom STORA- ASSI Domän Frövi, BTG Källe Inventing AB, Håfrestmöms AB, Kvaerner Pulping, Norske Skog, Peterson Seffle AB, Svenska Miljöforskningsgruppen, Valmet Karlstad samt Värmlands Sågverksförening. I ledningsgruppen sitter bl a rektorn för Högskolan och representanter från näringslivet.

Lennart Gedda betonade vikten av att utbildning och forskning inom den skogsindustriella sektorn på det här viset kan fördjupas, och att intresset för utbildning inom den skogliga sektorn kommer att öka. Det nya universitetet kan bli en av de tunga aktörerna när det gäller utbildning och forskning inom området. Lennart Gedda sa bl.a.

Det är viktigt för en högskola att få rätt profil och rätt inriktning. Det gäller att se sig om i regionen och fundera över vad det finns för typ av industri i området. Hur kan vi utveckla oss för att få rätt profil på vår forskning – och har vi tillräckligt djup inom vår forskning- det är frågor som en högskola bör ställa sig.

Lennart Gedda berättade också att utbildningen av forskare inom industrins verksamhetsområden ger möjlighet till rekrytering av forskare samt köp av forskartjänster

Jag vill påpeka att vi har en rådgivande funktion, inte en bestämmande funktion. Det är mycket viktigt att forskningen får vara fri. - Däremot kommer Industrirådet med förslag till forsknings –och

utvecklingsprogram för Högskolan i Karlstad. Dessutom följer vi pågående forskningsprogram och ger råd och stöd till de involverade forskarna, sade.

Lennart Geddas anförande har sammanfattats av Birgitta Haltberg, Karlstad.

Paneldiskussion. En sammanfattning

Annika Andrae Thelin, Skolverket

Panelen bestod av representanter för aktiva lärare och rektorer, tjänstemän, politiker, fackliga företrädare, forskare, Svenska kommunförbundet och Skolverket.

Diskussionen blev livlig och flera viktiga frågor behandlades. Det är inte lätt att göra alla de viktiga områden som togs upp rättvisa. Jag har valt att välja ut några av dem, som känns mest angelägna med tanke på dagens tema.

Inledningsvis menade några, att de inte såg särskilt mycket av forskningen ute i skolan och i samhället. Både skolan och forskningen borde kunna tjäna på att vara mera konkret. Med det önskade man ett närmande mellan forskningen och skolutveckling. Kan man gå hand i hand på ett tydligare och bättre sätt? Kan kommunerna bli mera aktiva i ett sådant arbete? Kan kommunerna ta för sig, t ex genom att ge uppdrag? Några problem som anfördes i det sammanhanget var dels att forskning tar tid och dels att forskning allt för lite tar del av skolans problem.

Här syns tydligt ett värderingsproblem, när det gäller vad skolan har problem med att lösa i det dagliga och omedelbara arbetet - det korta dagliga perspektivet - och vad forskningen ser som viktiga forskningsproblem - den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom ett problemområde. Det senare perspektivet tar tid.

Nästa område tangerar en annan fråga, som också ägnades stort utrymme i diskussionen, nämligen behovet av samarbete mellan forskare och praktiskt verksamma i skolan. Duktiga lärare borde bli delaktiga i forskning både om och i skolans problem. Kan det ske genom en bättre samverkan? Någon pekade på de möjligheter som uppbyggnaden av regionala pedagogiska utvecklingscentra innebär. Här gavs också exempel på redan pågående projekt med den inriktningen. Någon annan menade, att det skall kunna ske genom att lärare får nedsättning i sin tjänst för forskning. Ytterligare någon tog upp frågan om kombinationstjänster för lärare, d.v.s. deltid i skolan kombinerad med deltid vid en högskola. En annan synpunkt som framfördes var idén om tjänsteväxling mellan forskare, lärare och lärarutbildare.

Över huvud taget handlade detta om att lärarrollen och läraryrket är alltför statiskt. Kort sagt "... en gång lärare, alltid lärare..." Var finns utvecklingspotentialen för läraren?

Det leder över till nästa fråga. Varför ska forskare och lärare samarbeta? Det rådde en viss osäkerhet om hur man såg på de nya roller, som forskare och praktiker har i ett utvidgat samarbete. Någon menade, att forskarens roll kan vara att delta som processtöd i olika arbetsgrupper. Forskaren kan ställa provocativa och reflekterande frågor. Problemet är ofta just detta att få folk att ställa frågor, att ifrågasätta och inte bara acceptera. IT-området är ett gott exempel på detta. Det hjälper inte med en massa datorer i skolan, om ingen ställer frågorna. Någon annan menade, att det handlar om ett förhållningssätt. Forskning för praktiker kan vara att ställa frågor om sin egen undervisning. Forskaren kan fungera som bollplank i en sådan relation. Forskaren kan göra utvärderingar och ge sina synpunkter. Arrangemang som seminarier och grupparbeten kan också fungera som stöd. Det har visat sig positivt,

att någon kommer utifrån i sådana diskussioner. Så här kan nätverk byggas upp "vi blev ett gäng. Någon hävdade, att det är bra för lärare att delta i forskningsprojekt, det är spännande och det finns många duktiga och intresserade lärare. Även politiker behöver forskning som stöd. Politiker kan känna sig ensamma vid innehållsmässiga och ekonomiska beslut om skolans utveckling. Kvalitetsdiskussioner och prioriteringar blir allt viktigare.

En central fråga, som växte fram ur den här delen av diskussionen var, hur mötet mellan skolans vardag och skolforskningen kan se ut? Det är tydligt att, det i sin tur får betydelse för hur vi tänker oss att lärarutbildning, lärarfortbildning och vidareutbildning för lärare kan se ut i framtiden. Kan det också få betydelse för hur en framtida forskarutbildning i pedagogik kan komma att se ut?

Vad skulle man då se som viktiga forskningsområden, om man som lärare fick mer inflytande över de frågor som forskas om? Någon nämnde avhoppet från skolan som en lämplig forskningsuppdrag. Andra menade att det redan finns forskning och forskningsöversikter inom det området. Någon annan menade, att frågan om avhopp måste preciseras. Är det t ex de samhällsekonomiska eller personliga, individuella problemen som är intressanta att forska om. Frågan problematiserades ytterligare av en tredje. Andra forskningsområden som nämndes var forskning om lärprocesser, om synen på lärandet, om social kompetens, om lärarutbildningen, om ledarskapet i skolan samt om de värderingar som styr skolans arbete.

Det var tydligt att information om den forskning som finns inte når fram och att kunskapsbehov inom angelägna områden behöver diskuteras. Men det räcker inte med forskningsinformation. Det är angeläget att ge såväl tid som ekonomiska förutsättningar för mötesplatser och nätverk att utvecklas på både kort och lång sikt. Det ömsesidiga och långsiktiga kunskapsuppbyggandet kan inte nog understrykas.

AVSLUTNING OCH TACK.

Annika Andrae Thelin, Skolverket

Margareta Garpendal, Kjell Hedvall och jag vill framföra ett varmt tack till alla er som deltagit, till medverkande föreläsare och panel, till Birgitta Hultberg och Asta Modig på Skolverket i Karlstad, som planerat dagen, och till Birgitta Strömberg vid Högskolan i Karlstad, som ansvarat för arrangemanget här.

Jag vill gå tillbaka till det som Stina Berminge sa till mig: *Jag visste inte att jag kunde så mycket om skolan*". Jag tror att vi når längre genom samarbete, att vi har mycket att lära av varandra, att vi alla är experter på skolan, att vi vill utveckla och forska om skolan och att vi vill stödja och underlätta den processen. Det har seminarierna och diskussionerna i dag visat. Det finns inga lätta lösningar. Stina visade oss att respekt och förståelse är viktiga hörnstenar.

Vi från Skolverket hoppas, att denna dag ger ringar på vattnet, att det händer något med forskningsanvändningen. Vi är nöjda om vi hjälpt till med att på sikt utveckla relationer, skapa bollplank, åstadkomma utvecklande möten mm. För oss har det varit glädjande att se och höra, att det finns ett så starkt engagemang. Vi talade tidigare om att gifta ihop forskningen och praktiken samt om tvångsäktenskap. Kan Skolverket på det här sättet fungera som äktenskapsmäklare, vare sig det är frågan om traditionella äktenskap, sambo-, särbo- eller delsbeförhållanden, så är vi nöjda.

Tack för en bra dag och lycka till i det fortsatta arbetet.

**FORSKNINGEN I SKOLAN
SKOLAN I FORSKNINGEN**

Ett möte på lika villkor

**Skolverket i samarbete med
Svenska Kommunförbundet, Lärarförbundet,
Lärarnas Riksförbund samt Högskolan i Karlstad**

INBJUDAN

Forskning och utbildning är en stark drivkraft för en fortsatt utveckling av ett modernt samhälle. Det är därför väsentligt att alla medborgare har en god utbildning och att skolväsendet håller hög kvalitet. Forskning om skolan bidrar till att utveckla och förbättra verksamheten. En förutsättning för att detta ska bli möjligt är att nya rön snabbt blir kända ute i skolorna, men också att verksamheterna har möjlighet att visa på var forskningsbehov finns.

För att stimulera till utveckling av mötesplatser och arenor för diskussion anordnar Skolverket forskningssymposier runt om i landet. Den 1 oktober genomförs ett sådant på Högskolan i Karlstad. Tre forskare presenterar forskningsresultat om ledarrollen, förändringsarbete i skolan och föräldrars medverkan i styrningen av skolan.

Syftet är att medverka till att göra aktuell forskning känd, att stimulera till fortsatt samverkan och samarbete mellan forskare, politiker, tjänstemän, lärare m.fl.

Symposiet vänder sig till lärare, skolledare, regionens tjänstemän och politiker med ansvar för skola och barnomsorg i kommunen, lärarutbildare samt skolforskare vid universitet/högskola.

Deltagande i symposiet är kostnadsfritt. Skolverket bjuder på lunch och kaffe.

Välkommen till symposiet på Högskolan i Karlstad torsdag den 1 oktober 1998.

Sista anmälningdag 14 september på bifogad anmälningssblankett. (Blanketten få kopieras om så behövs). Begränsat platsantal.

Frågor angående symposiets innehåll besvaras av:

Birgitta Hultberg	Skolverket i Karlstad	tel: 054-12 06 85
Asta Modig	Skolverket i Karlstad	tel: 054-12 06 87
		fax: 054-12 06 90
Gunnar Grönqvist	Skolverket i Skövde	tel: 0500-42 75 85
		fax: 0500-42 75 92

För frågor om anmälning ring:

Ingrid Hansson Högskolan i Karlstad	tel: 054-83 80 31
	fax: 054-83 97 50

Program

Högskolan i Karlstad 1 oktober 1998

Lagerlöfsalen. Hus 1A

- 9.00 – 9.30 SAMLING OCH KAFFE
- 09.30 Välkommen
Mats Dahlkvist, bitr. professor, Högskolan i Karlstad
 Symposiets syfte
Annika Andrae Thelin, undervisningsråd, Skolverket
- 10.00 – 10.45 Organisationsidentitet och handling – på väg mot en helhetssyn på förändring i skolan
Ulrika Tillberg, doktorand, Handelshögskolan Stockholm
- 10.45 – 11.15 *Föräldrar - en ny aktör i styrningen av skolan*
Ingrid Jönsson, docent, Lunds universitet
- 11.15 – 12.00 *EU-skoldatanät, Svenska skoldatanätet, "Skolverkets forskningsbibliotek"*
Benny Regnér och **Johan Groth**, undervisningsråd, Skolverket
- 12.00 – 13.00 LUNCH på Högskolan
- 13.00 – 14.00 *Utmanande eller utmanat ledarskap. Rektor, organisation och förändrat undervisningsmönster i gymnasieskolan.*
Hans-Åke Scherp, fil dr, Högskolan i Karlstad
Göran Bryntesson, barn- och utbildningschef.
Hans Axelsson, lärare, Tingvallagymnasiet, Karlstad.
- 14.00 – 16.00 Paneldiskussion med avbrott för kaffe
Om forskningssamarbetets värde och möjligheter.
- Inledning:
Lennart Gedda, direktör, Stora Corporate Research/Skogsindustriellt Centrum
- Diskussionsledare:
Tomas Wohlab, informatör, Högskolan i Karlstad och
Birgitta Hultberg, undervisningsråd, Skolverket
- I panelen medverkar:
Ulrika Åkerlund, doktorand, Handelshögskolan i Stockholm
Ingrid Jönsson, docent, Lunds universitet
Hans-Åke Scherp, fil dr, Högskolan i Karlstad
Thord Österberg, Svenska kommunförbundet Stockholm
Brittinger Örenius, moderat oppositionsråd, Örebro kommun
Tomas Nilsson, distriktsombud, Lärarnas Riksförbund
EvaLis Priez, ombudsman, Lärarförbundet
Annika Andrae Thelin, undervisningsråd, Skolverket

Tillfälle till frågor!

Presentation

Annika Andrae Thelin är fil.dr. i pedagogik och undervisningsråd i Skolverket med forskningsfrågor som ansvarsområde. Hon har nyligen avslutat ett forskningsarbete vid Högskolan i Kalmar, FOKUS-projektet, som handlar om lärarutbildare, skolledare och lärare som forskningsanvändare – ett möte mellan praktik och teori.

Hans Axelsson är lärare vid Tingvallagymnasiet i Karlstad.

Mats Dahlkvist som är pro dekanus och biträdande professor i statsvetenskap, inledde forskningssymposiet med att berätta om Högskolan i Karlstad som blir Universitet vid årsskiftet.

Lennart Gedda är direktör på Stora Paperboard samt ordförande i industrirådet, ledamot i Innova samt ledamot i Skogindustriellt centrum, talade om forskningens betydelse för skogsindustrin.

Johan Groth är teknologie doktor i mekanik från Kungliga Tekniska Högskolan. Han har arbetat med Internet i skolan sedan 1994. Johan är idag expert på Skolverket och har deltagit i arbetet med det svenska skoldatanätet, är en av koordinatorena för Netd@ys Sweden och ingår i projektgruppen kring det europeiska skoldatanätet. Johan sitter i styrelsen i den svenska avdelningen av Internet Society

Birgitta Hultberg är undervisningsråd i Skolverket. Har tidigare arbetat som producent och programledare på Sveriges Radio Värmland i Karlstad.

Ingrid Jönsson är docent i sociologi i Lund. Hon har varit engagerad i skolforskning sedan 70-talet och medverkat bl.a. i en longitudinell studie av en grupp elevers väg genom den svenska ungdomsskolan och övergång till fortsatta studier eller arbete. Hon har dessutom varit engagerad i forskningsprojekt kring skilda sociala ungdomsgruppers kultur- och fritidsmönster. Studien av föräldrainflytande ingår som en delstudie i hennes nuvarande forskning kring samhällsliga förändringar, decentralisering och dess inverkan på den lokala skolmiljön.

Karin Larsson: Vice distriktsordförande i Lärarnas riksförbund. Lärare i samhällsvetenskapliga ämnen på Nobelgymnasiet i Karlstad.

Tomas Nilsson är distriktombud, Lärarnas Riksförbund

Eva-Liz Preisz: Sitter i lärarförbundets förbundsstyrelse och är dessutom ordförande i lärarförbundet i Forshaga och är lågstadielärare.

Benny Regnér är undervisningsråd på Skolverket. Han har mångårig erfarenhet som gymnasielärare i samhällsvetenskapliga ämnen. Benny är en av pionjärerna när det gäller att använda Internet som pedagogiskt verktyg i skolan. Han arbetar idag med det svenska skoldatanätet, är en av två koordinatörer för Netd@ys Sweden och ingår i projektgruppen kring det europeiska skoldatanätet. Benny är aktiv i många intressanta IT-projekt inom skolan.

Hans-Åke Scherp är fil. dr. i pedagogik vid Högskolan i Karlstad. Han har nyligen presenterat sina senaste forskningsrön – en avhandling som heter ”Utmanade eller utmanat ledarskap.”

Ulrika Tillberg är ekon lic och sedan 1991 knuten till forskningsprogrammet ”Människa och Organisation (PMO) vid Handelshögskolan i Stockholm. Ulrika arbetar på en avhandling om organisationsidentitet, ledarskap och organisering i den svenska skolan. I hennes arbete ingår även andra projekt om bl.a. utveckling och lärande organisation, dialog samt förändring och avveckling. Ulrika har arbetat i flera år som lärare och utbildare, främst kring ledarskap, kommunikation och grupperns liv och dynamik.

Tomas Wohlab informatör och personaltidningsredaktör på Högskolan i Karlstad, också med ett förflutet på Sveriges Radio Värmland.

Britt-Inger Örenius. Moderat kommunalråd i Örebro, har jobbat i 15 års tid med skolfrågor och bl.a. varit ordf, i Bildningsnämnden. Sitter också i styrelsen för Birgittaskolan och Ekeskolan - två specialskolor

Thord Österberg är ombudsman, Svenska Kommunförbundet.

<i>Namn</i>	<i>Titel/Funktion</i>	<i>Skola/Org/Myndighet</i>	<i>Adress</i>
Andersson Anne-Marie	Rektor	Vårdgymnasiet i Arvika	Box 292 671 27 Arvika
Andersson Birgitta	Lärare/Förskola	Hultsbergskolan (Solberga)	Nils Holgerssonväg 2 653 45 Karlstad
Andersson Gunnar	Lärare	Karolinska skolan	Box 309 20 701 35 Örebro
Andrae Thelin Annika	Undervisningsråd	Skolverket, Stockholm	106 20 Stockholm
Anner Åsa	Utbildningsledare	Ullebergsgymnasiet	651 84 Karlstad
Appelsved Ingela	Rektor	Uddetorpskolan	532 96 Skara
Axelsson Hans	Lärare	Tingvallagymnasiet	Box 158 651 05 Karlstad
Bejmo Margita	Rektor	Centralskolan	736 22 Kungsör
Bellander Anne	Lärare	Adolfsbergsskolan	Box 316 10 701 35 Örebro
Bender Turkka	Utbildningsledare	Brogårdsgymnasiet	3 Brogårdsgymnasiet 681 84 Kristinehamn
Bengtsson Jan	Utbildn.ledare	Hasslerörs skola	Tunnlansvägen 1 542 72 Mariestad
Bengtsson Lars	Lärare	Teglaskolan	Skolgatan 27 532 88 Skara
Bergelin Catharina	Rektor	Dalviksskolan	Dalviksringen 18 554 45 Jönköping
Bergfeldt Inga-Lill	Förskollärare	Skivedskolan	Box 93 667 33 Forshaga
Bergström Åsa	Rektor	Hagens rektorsområde	Box 211 566 24 Habo
Bernmark-Ottosson Ann	Lärare	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Bertilsson Matti	Yrkesvägledare	Melleruds gymn/Komvux	Box 74 464 22 Mellerud
Björkman Gösta	Universitetsadj	Högskolan i Kalstad	651 88 Karlstad
Carlsén Christina	Lärare/Utveckl	Lövängskolan	541 85 Skövde
Carlsson Sverker	Rektor	Djurgårdsskolan	681 84 Kristinehamn
Clewe Thomas	Rektor	Melleruds Gymnasiet	Box 74 464 22 Mellerud
Cregård Anna	Doktorand	Lidköpings Kommun	Skolkontoret 531 88 Lidköpings
Cron Frelsang Christina	Lärare	Jätteneskolan	Danska vägen 62 521 22 Falköping
Dahlqvist Mats	Bitr. professor	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Denizöglu Pauline	Lärare	Särvux särskola	Tingvallagatan 17 631 40 Säffle
Dobra Annika	Lärare	Nordalskolan	Box 74 464 22 Mellerud
Edlund Anne-Lie	Utredn.sekr	Oppositionskansliet Rådhuset	Box 300 00 701 35 Örebro
Edman Thomas	Adm.chef	Hammarö utbildningscent	663 34 Skoghall

Forskningen i Skolan/Skolan i Forskning

Ett möte på lika villkor
Karstad torsdag den 1 oktober 1998

Bilaga 3

<i>Namn</i>	<i>Titel/Funktion</i>	<i>Skola/Org/Myndighet</i>	<i>Adress</i>
Ehlén Anita	Lärare	Kristinehamns Praktiska	Strömbergsgatan 15 681 00 Kristinehamn
Eidebrant Anita	Utredare	Gymnasieförvaltningen i	Tullholmssgymnasiet 651 84 Karlstad
Ekberg Sten	Rektor	Årjängs RO	Box 902 672 29 Årjänge
Eklund Birgitta	Lärare	Eda Restaurangskola	Älvuddsgatan 17 670 40 Åmotfors
Eklund Nils	Rektor	Brogårdsgymnasiet	681 84 Kristinehamn
Elfwing Birgitta	Bitr. rektor	Tingvallagymnasiet	Box 158 651 05 Karlstad
Elmgart Eva	Lärare	Lundsbergs skola	688 91 Storfors
Enochsson Ann-Britt	Doktorand	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Ericson Inger	Lärare	Hagaskolan	Trädgårdsgatan 13 736 32 Kungsör
Ericsson Göran	Lärare	Kristinehamns Praktiska	Strömbergsgatan 15 681 00 Kristinehamn
Falkensjö Ann-Marie	Lärare	Friskolan Säffle	Metallgatan 11 661 30 Säffle
Fredriksson Tony	Rektor	Komvux	Box 220 541 25 Skövde
Garpendal Margareta	Enhetschef	Skolverket, Karlstad	Järnvägsgatan 6 652 25 Karlstad
Gedda Lennart	Direktör	Stora Corporate Research	Box 601 661 29 Säffle
Greek Agneta		Gärdesskolan	Box 56 670 40 Åmotfors
Groth Johan	Undervisningsråd	Skolverket, Stockholm	106 20 Stockholm
Grönqvist Gunnar	Undervisningsråd	Skolverket, Skövde	Kyrkogatan 11 541 30 Skövde
Grönqvist Lennart	Rektor	Väse skola	Guståsgatan 6 660 57 Väse
Gudmundsson Mats		Lärarnas Riksförbund	Box 3529 103 69 Stockholm
Gustafsson Eva	Verksamhetsledare	Sannerudsskolan	Box 88 665 23 Kil
Götenmark Claes		Skövde Kommun	541 83 Skövde
Haglund Cony	Undervisningsråd	Skolverket, Karlstad	Järnvägsgatan 7 652 25 Karlstad
Halldin Stig	Utredare Barn	Årjängs kommun	Box 902 672 29 Årjäng
Hallmén Lars	Rektor	Karolinska skolan	Box 30920 701 35 Örebro
Halvorsen Ulf	Rektor	Nordalskolan	Box 74 464 22 Mellerud
Hedberg Bo	Rektor	Töcksfors RO	670 10 Töcksfors

<i>Namn</i>	<i>Titel/Funktion</i>	<i>Skola/Org/Myndighet</i>	<i>Adress</i>
Henningsson Staffan	Lärare	Röfors skola	Box 78 695 22 Laxå
Hermansson Birgit	Enhetsledare/S	Tegnérskolan	661 80 Säffle
Hjalmarsson Margaretha	Lärare	Lövängskolan	541 85 Skövde
Hultberg Birgitta	Undervisningsråd	Skolverket, Karlstad	Järnväggsgatan 6 652 25 Karlstad
Hultquist Åke	Lärare		Lundhagsvägen 5 703 76 Örebro
Höglund Anders	Rektor	Djurgårdsskolan	681 84 Kristinehamn
Jakobsson Sten-Åke		Naturbruksgymnasiet i Lillerud	660 50 Vålberg
Jansson Lennart	Universitetesadj.	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Jernstedt Ann-Sofie	Rektor	Tullholmsgymnasiet	651 84 Karlstad
Johansson Owe	Lärare	Annelundskolan	661 80 Säffle
Johansson Sven	Rektor	Södermalmsskolan	17 Södermalmsskolan 681 84 Kristinehamn
Johnsson Anna-Lena	Rektor	Rudbecksskoln	Box 309 40 701 35 Örebro
Johnsson P-O	Rektor	Katrinedalsskolan	691 83 Karlskoga
Jonasson Annika	Specialpedagog	Skivedskolan	Box 93 667 33 Forshaga
Jonsson Anna	Lärare	Centralskolan	Box 93 667 31 Forshaga
Jonsson Kerstin	Lärare	Annelundskolan	661 80 Säffle
Jonsson Lars	Verksamhetschef	Karlbergsskolan 7-9	691 83 Karlskoga
Josefsson Monica	Verksamhetsledare	Fagerås skola	665 94 Fagerås
Jönsson Ingrid	Docent	Lunds universitet Sociallogiska institution	Box 114 221 00 Lund
Kailing Jan	Lärare	Lövängskolan	541 85 Skövde
Karmteg Anita	Rektor	Vårdgymn	Box 292 671 27 Arvika
Kolberg Kerstin	Utbildningsledare	Tullholmsgymnasiet	651 84 Karlstad
Kroon-Andersson Eva	Verksamhetsledare	Sannerudsskolan	Box 88 665 23 Kil
Kumlin Birgit	Skolledare	Tullholmsgymnasiet	651 84 Karlstad
Kylberg Karin	Rektor	Forsnässkolan	Box 33 684 21 Munkfors
König Per		Vuxengymnasiet	Box 2084 550 02 Jönköping
Larslin Anette	Lärare	Bregårdsskolan	Karlavägen 691 83 Karlskoga
Larsson Karin	V:e distr.ord	Lärararnas Riksförbund	Drottninggatan 46 602 25 Karlstad
Lergård Urban	Lärare	Teglaskolan	Skolgatan 27 532 88 Skara

Forskningen i Skolan/Skolan i Forskning

**Ett möte på lika villkor
Karstad torsdag den 1 oktober 1998**

Bilaga 3

<i>Namn</i>	<i>Titel/Funktion</i>	<i>Skola/Org/Myndighet</i>	<i>Adress</i>
Lerheim Margaretha	Rektor	Ferlingskolan	Rektor Furuskogs gata 2 682 33 Filipstad
Lindgren Svenolov	Lärare	Lundsbergsskolan	688 91 Storfors
Lindhe Marit	Lärare	Hultbergsskolan	Nils Holgerssons väg 2 653 46 Karlstad
Lindvall Kerstin	Projektledare	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Ljungqvist Hans	Förvaltningschef	Landstinget Skaraborg	542 87 Maristad
Lundberg Ola	Rektor	Tingvallagymnasiet	Box 158 651 05 Karlstad
Lundgren Märta	Konsulent för	SIH	Bryggaregatan 7 653 40 Karlstad
Lundin Christina	Assistent	Lövängsskolan	541 85 Skövde
Martin Hugo	Lärare	Råslättsskolan	Pärlugglegatan 8 556 11 Jönköping
Moberg Margareta	Verksamhetsledare	Kils Kommun	Box 88 665 23 Kil
Månsson Marianne	Lärare	Tegnérskolan	Granvägen 27 661 42 Säffle
Nelzén Wester Yvonne	Lärare	Lövängsskolan	541 85 Skövde
Nielsen Elisabet	Lärare	Bregårdsskolan	Karlavägen 691 83 Karlskoga
Nilsson Britt	Rektor	Fagerås skola	665 94 Fagerås
Nilsson Inga Britt	Rektor	Lövängsskolan	541 85 Skövde
Nilsson Lars	Rektor	Teglaskolan	Skolgatan 27 532 88 Skara
Nordeke Bodil	Lärare	Bregårdsskolan	Karlavägen 691 83 Karlskoga
Nordström Bengt	Bitr. Rektor	Tullholmsgymnasiet	651 84 Karlstad
Nästesjö Ingmarie	Lärare	Dalviksskolan	Dalviksringen 18 554 45 Jönköping
Olsson Gull	Undervisningsråd	Skolverket, Göteborg	Ekelundsgatan 9 411 18 Göteborg
Palmqvist Jonny	Rektor	Komvux	Box 220 541 25 Skövde
Palmqvist Ronnie	Rektor	V.Rektorsomr.	683 80 Sunne
Parsmo Rigmor	Konsulent för	SIH	Bryggaregatan 7 653 40 Karlstad
Perols Birgitta	Rektor	Hofsta skolområde	Kyrkvägen 3 703 75 Örebro
Persson Pia	Lärare	Bregårdsskolan	Karlavägen 691 83 Karlskoga
Persson Thomas		Lidköpings Kommun	Skolkontoret 531 88 Lidköping
Petersén Kerstin	Rektor	Lövängsskolan	541 85 Skövde

<i>Namn</i>	<i>Titel/Funktion</i>	<i>Skola/Org/Myndighet</i>	<i>Adress</i>
Pettersson Kenth	Fritidspedagog	Götetorpsskolan	Geterstavägen 68 663 33 Hammarö
Preiz Eva-Lis	Ledamot	Läraryförbundet	Ängsvägen 211 667 31 Forshaga
Påledal Kent	Rektor	Ekhagsskolan	660 10 Dals Långed
Regné Benny	Undervisningsråd	Skolverket, Stockholm	106 20 Stockholm
Reinholdsson Lars	Rektor	Djurgårdsskolan	681 84 Kristinehamn
Rudby Lars-Erik	Rektor	Vikstaskolan	Box 88 665 23 Kil
Rudolfsson Bo	Lärare	Röfors skola	Box 78 695 22 Laxå
Ryman Torbjön		Kommunförbundet	Box 1065 651 15 Karlstad
Rådman Holger	Rektor	Komvux	Box 220 541 25 Skövde
Sahlén Sven-Erik	Rektor	Lillåns skola	Kyrkvägen 5 703 75 Örebro
Samuelsson Leif	Lärare	Asplundskolan	683 80 Hagfors
Sandberg-Turesson Mia	Verksamhetsledare	Vikstaskolan	Box 88 665 23 Kil
Sandström Marianne	Lärare	Hasslerörs skola	Tunlandsvägen 1 542 72 Mariestad
Scherp Hans-Åke	Fil dr	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Schüssleder.Larsson Maria	Lärare	Hultbergsskolan	Nils Holgersson väg 2 653 46 Karlstad
Segerpalm Lars	Lärare	Forshaga Gymnasieskola	Box 93 667 22 Forshaga
Selander Tore	Lärare	Finnvedens Gymnasieskola	Prostgårdsvägen 331 83 Värnamo
Sjöberg Karin	Utvecklingsled	Barn- och utb. Förvaltning	691 83 Karlskoga
Skoglund Staffan	Rektor	Skåre skolområde	Ilandavägen 34 683 50 Karlstad
Skålberg Kjell	Bitr. Rektor	Munkfors Gymnasieskola	Box 34 684 21 Munkfors
Snott Ulla	Rektor	Nysäters skola	Box 45 661 02 V. Nysäter
Solberg Elisabeth	Undervisningsråd	Skolverket, Karlstad	Järnvägsgatan 7 652 25 Karlstad
Strååth Bo	Rektor	Forsnäskolan	Box 33 684 21 Munkfors
Sundelius Per	Rektor	Karolinska skolan	Box 309 20 791 35 Örebro
Svanqvist Birgitta	Lärare	Hagaskolan	Trädgårdsgatan 13 736 32 Kungsör
Sävervik Yngve		Stenportsgatan 21	531 50 Lidköping

Forskningen i Skolan/Skolan i Forskning

Ett möte på lika villkor
Karstad torsdag den 1 oktober 1998

Bilaga 3

<i>Namn</i>	<i>Titel/Funktion</i>	<i>Skola/Org/Myndighet</i>	<i>Adress</i>
Söderqvist PeO	Rektor	Forshaga	Box 93 667 22 Forshaga
Terning Helena	Lärare	Eda Restaurangskola	Älvuddsgatan 17 670 40 Åmotfors
Thornell Annika	Lärare	Rudbecksskolan	Box 309 40 701 35 Örebro
Tidestad Börje	Skolledare	Tullholmsgymnasiet	651 84 Karlstad
TillbergUlrika	Doktorand	Handelshögskolan	Box 6501 113 83 Stockholm
Toftling Monica	Rektor	Lillåns o. Dylta skolområde	Kyrkvägen 3 703 75 Örebro
Tollork Börje	Studie- o yrkesvägledare	Rudbecksskolan	Box 30940 701 35 Örebro
Wahlqvist Annelie	Lärare	Hasslerörs skola	Tunnlansvägen 1 542 72 Mariestad
Vaim Ulf	Lärare	Dalviksskolan	Dalvisringen 18 554 45 Jönköping
Wallqvist Rune		Sundsta- Älvkullegymnasiet	Box 4054 605 04 Karlstad
Weman Anneli	Rektor	Karlbergskolan F-6	691 83 Karlskoga
Westman Dick	Bitr. Rektor	Tingvallagymnasiet	Box 158 651 05 Karlstad
Widing Britt	Lärare	Tingvallaskola SÄR	Tingvallagatan 17 661 40 Säffle
Widstrand Anders	Lärare	Stenstalidskolan	Backvägen 681 35 Kristinehamn
Williamson Hazel	Administratör	Skolverket, Stockholm	106 20 Stockholm
Wohlrab Tomas	Redaktör	Högskolan i Karlstad	651 88 Karlstad
Öhman Anna	Lärare	Lundsbergsskolan	688 91 Storfors
Örenius Brittinger	Moderat	Örebro Kommun	Box 3000 701 35 Örebro
Österberg Thord		Svenska Kommunförbundet	118 82 Stockholm
Österli Sölvi	Lärare	Stenstalidskolan	Backvägen 681 35 Kristinehamn
Östholm Mats	Rektor	Hagenskolan	Box 211 566 24 Habo